

ВІДГУК

офіційного опонента Максименко Ірини Володимирівни, кандидата політичних наук, доцента кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова на дисертацію

КИБІЧ ЯНИ ВАСИЛІВНИ

на тему «Брекзит у європейському медіадискурсі: передумови, характер, наслідки», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами.

Євроінтеграційна політика Великої Британії з перших років членства в Європейському Економічному Співтоваристві викликала питання та дискусії чи дійсно Лондон бажає бути частиною Об'єднаної Європи? Відповідь надали результати національного референдуму щодо виходу Великої Британії з Європейського Союзу 2016 року. Разом з тим, ці результати не були достатньо переконливими, що разом з подальшим обговоренням доцільності такого кроку на політичних і експертних форумах, а також в ЗМІ європейських країн та поза межами Європи доводить унікальність цієї події.

Окремо варто зауважити на неоднозначності наслідків цього феномену як для Британської держави, так і для ЄС і євроінтеграційних процесів в цілому. І хоча тематика Брекзиту привертає увагу вітчизняних науковців в контексті стратегічної мети української держави на здобуття повноправного членства в ЄС, комплексного дослідження інформаційної та дезінформаційної складової цього питання не проводилося. Тому проблематика дисертаційної праці Я. В. Кибіч є актуальною як для з науково-теоретичної, так і практичної точок зору.

Одним з фактів на підтвердження актуальності та перспективності дисертаційного дослідження є те, що вона виконана в рамках двох комплексних програм науково-дослідницьких робіт кафедри міжнародної інформації

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Сучасна інформаційна політика та суспільні комунікації: міжнародний досвід та українські реалії», що виконувалася протягом 2016-2020 рр., і «Національна та інформаційна безпека у контексті сучасних геополітичних викликів: міжнародний досвід та політика», запланованої на період 2021-2025 рр.. Відтак дисертаційна робота Кибіч Яни Василівни є актуальним сучасним дослідженням, яке розкриває важливу наукову проблему у сфері політології, міжнародних відносин і інформаційної безпеки.

Ступень наукової обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій.

Здобувачка аргументовано поєднала мету дослідження із завданнями, які сприяють цілісному вивченню передумов, характеру і наслідків Брекзиту крізь призму висвітлення цього феномену в європейських засобах масової комунікації. Наукові положення та висновки, сформульовані у дисертаційному дослідженні Я. В. Кибіч, ґрунтуються на теоретичних напрацюваннях політичної науки, теорій міжнародних відносин та європейської інтеграції.

Структура дисертації є логічною та обґрунтованою, розділи і підрозділи дослідження побудовані таким чином, аби забезпечити системне та впорядковане представлення результатів дослідження відповідно до встановленої мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження.

Теоретична база дисертаційної роботи складається зі значної кількості наукових праць провідних зарубіжних і вітчизняних науковців з проблематики європейської інтеграції, причин її виникнення та чинників еволюції, передумов появи євроскептицизму та дезінтеграційних тенденцій, характеру сучасних процесів євроінтеграції, різних концепцій її реалізації та зворотних процесів, що призвели до появи такого явища, як Брекзит. Привертає увагу розкриття таких дефініцій, як «євроскептицизм» і «дезінтеграція» через різні теоретичні парадигми та течії, порівняння класичних та модернових підходів. Запропонована теоретична база дисертації відповідає меті та змісту роботи і є

достатньою для проведення глибокого дослідження.

Методологічна основа дисертації свідчить про вміння авторки застосовувати загальнонаукові і спеціальні політологічні підходи та методи, Зокрема, у роботі належним чином використано біхевіористський підхід, порівняльний метод, статистичний і метод контент-аналізу. Сукупне використання обраних методів та підходів уможливорює міждисциплінарний розгляд наукової проблеми.

Високий ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків забезпечується опрацюванням вражаючої кількості вивчених джерел, які у сукупності складають 309 найменувань. Позитивним моментом роботи є емпірична база дослідження, яка представлена документами Європейської Спільноти, Великої Британії, України, а також статистичними даними, що відповідають заявленій темі дисертації та її структурі.

Положення дисертаційного дослідження пройшли апробацію під час участі здобувачки у міжнародних наукових та науково-практичних конференціях з подальшою публікацією тез виступів і доповідей.

Все викладене дозволяє констатувати, що дисертаційна робота Я. В. Кибіч є самостійним науковим доробком, теоретична, методологічна та емпірична бази дослідження є достатніми для комплексного аналізу європейського дискурсу щодо передумов, характеру та наслідків Брекзиту, а результати та висновки дослідження є науково обґрунтованими і мають практичну значущість.

Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження Я. В. Кибіч полягає в тому, що вперше в українській політичній науці було проведено комплексне дослідження передумов, характеру та наслідків Брекзиту, як вони висвітлюються в європейському медійному дискурсі; запропоновано авторську хронологію основних етапів формування відносин між Великою Британією та Європейським Союзом з урахуванням геополітичного чинника та ролі національного інтересу; здійснено комплексний аналіз британського,

європейського, канадського, американського медіапростору, що дало змогу показати, яким чином провідні медіа світу висвітлювали цей феномен; продемонстровано, що вихід Великобританії з ЄС не знизив динаміки руху України до інтеграції з ЄС.

Додаткової ваги науковим напрацюванням дисертаційної роботи Я. В. Кибіч є уточнення деяких методів та підходів, що використовуються в інформаційному просторі та соціальних медіа для поширення бінарних позицій у громадській думці, популяризації окремих політичних акторів, проєктування необхідних повідомлень та гасел для соціуму, які можуть стати інструментами розколу суспільства та призвели до збільшення євроскептичних настроїв.

Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у можливості їх використання у новітніх наукових розробках з проблематики інтеграційних і дезінтеграційних процесів, медійного супроводу національних дискусій щодо євроінтеграції, зокрема в Україні. Основні положення, результати і висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані представниками органів місцевої та державної влади, громадських організацій, науково-дослідними центрами, які причетні до реалізації зовнішньополітичного курсу держави. Окремі положення роботи можуть бути корисними при розробці навчальних та методичних матеріалів, посібників та навчальних курсів для студентів спеціальності «Політологія», «Міжнародні відносини», «Публічне управління» та інших суміжних дисциплін та напрямів, які розглядають питання європейської інтеграції та інформаційного чинника в міжнародних та державо-творчих процесах.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Структура дисертаційного дослідження Я. В. Кибіч відповідає поставленій меті та завданням. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, які поділені на підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 238 сторінок, серед яких основний текст

представлений на 176 сторінках, список джерел (українською, англійською, німецькою, французькою, польською, грецькою, шведською та російською мовами) займає 36 сторінок. Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог, що висуваються до наукового проєкту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія». Аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про дотримання авторкою вимог академічної доброчесності. У роботі подано посилання на відповідні джерела при використанні ідей, розробок, тверджень і відомостей, а також надано достовірну інформацію про результати наукової роботи, використані методи дослідження і джерела інформації.

Повнота викладених наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях.

Відповідно до чинних вимог, основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, зокрема ті, що складають елементи наукової новизни, висвітлені в наукових працях Я. В. Кибіч. За результатами дослідження дисертанткою опубліковано 11 публікацій, серед яких 5 статей у наукових фахових виданнях України та 6 тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях. Публікації відповідають темі дисертації, є різноманітними за своїм змістом і всебічно розкривають проблематику, що досліджується.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Я. В. Кибіч та її внесок у науку політології міжнародних відносин, варто зазначити окремі дискусійні положення, що викликають зауваження:

1. Загалом погоджуючись з концептуально-теоретичним підходом до комплексного висвітлення передумов, характеру та наслідків Брекзиту в європейському медіадискурсі, аналіз яких подано в Розділі I, маємо звернути увагу на множинність та певну описовість окреслених теорій. Крім того, варто було б детальніше розкрити авторські міркування щодо особливостей

визначення та систематизації теоретичних засад дослідження з урахуванням предмету дослідження.

2. Корисним було б надати визначення окремих термінів, які використовуються авторкою у дисертаційному дослідженні та вимагають пояснення їхнього смислового навантаження. Особливо важливим видається розкриття ролі інформаційних технологій в сучасних політичних процесах, змісту та особливостей поняття медіадискурсу та його теоретичного обґрунтування.

3. Не зовсім зрозумілим є приділення значної уваги історичним фактам щодо політики Великої Британії в Європі та світі задовго до хронологічних меж дослідження (с. 41-46) з наступним оглядом «ключових фаз європейської інтеграції Великої Британії» та ставлення до ЄС (с. 45-59; с. 69), що частково перекликається з інформацією в Розділі 2.

4. Разом з тим, враховуючи інтерес авторки до особливостей позиції Великої Британії щодо європейської інтеграції та розвитку ЄС на сучасному етапі, доцільним було залучити до здійснення дисертаційного дослідження наукові розробки представників Одеської школи міжнародників, серед яких корисними були б праці О. В. Романової, І. В. Максименко тощо.

5. У Розділі 3, підрозділі 3.2 дисертації здійснюється аналіз позиції США та Канади щодо ролі Великої Британії після Брекзиту враховуючи «особливі відносини» та тісні культурно-політичні зв'язки цих держав. Основна увага зосереджена на політичному аспекті сприйняття політичними колами США та Канади виходу Великої Британії з ЄС, в той час як медійний аналіз представлений лише публікаціями CNN. В цьому контексті додаткового пояснення потребує така обмеженість вивчення медіадискурсу щодо Брекзиту та зосередженістю лише на публікаціях американської мережі CNN.

6. Авторка дисертації, розглядаючи сприйняття Брекзиту у громадській думці сучасної України, розкриває наявний та потенційний вплив виходу Великої Британії зі складу ЄС на двосторонні відносини з українською державою.

Разом з тим, дисертаційне дослідження набуло б додаткової ваги за умов надання рекомендацій щодо висвітлення євроінтеграційного курсу України в ЗМІ та більш ефективній протидії дезінформації з цього питання, а отже й посилення євроскептицизму серед українського населення.

7. Привертають увагу технічні недоліки в оформленні тексту дисертаційного дослідження, а саме використання абзаців, що складаються з одного речення (с. 135); застосування публіцистичного стилю і використання зайвої кількості прикметників та не академічних висловів («боляче зачепила» с. 43, «славетна участь» с. 74, «безглузді історії» с. 79, «нудна правда» с. 80, «ожила бурхливими дискусіями» с. 120; «на щастя» та «на диво» с. 80 та ін.). Крім того, зустрічаються повторювання той самої думки протягом кількох сторінок: с. 120 «більшість журналістів демонструє відсутність занепокоєння внаслідок впливу Брекзиту», с. 121 «ЗМІ Європи здебільшого не виявляють стурбованості щодо виходу Великобританії з блоку», с. 121 «Європейські ЗМІ з самого початку уважно стежать за дебатами про Брекзит, але, схоже, не турбуються щодо виходу Великобританії з Європейського Союзу», с. 122 «Аналіз та вивчення всіх даних дослідження дозволяє говорити про загальну відсутність тривоги щодо майбутнього ЄС та впливу Брекзиту на Європу або на окремі країни ЄС» тощо.

Разом з тим, слід підкреслити, що висловлені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, не знижуючи позитивне враження від представленої дисертаційної роботи, яка виконана на високому рівні.

Загальний висновок та оцінка дисертації.

Дисертація Кибіч Яни Василівни на тему «Брекзит у європейському медіадискурсі: передумови, характер, наслідки», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія», галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», є самостійною, завершеною науковою працею, яка містить обґрунтовані наукові та практичні результати. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення.

На підставі вивчення роботи та зазначених аргументів можна дійти висновку, що дисертаційна робота Кибіч Яни Василівни відповідає спеціальності 052 «Політологія» і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

**Кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин
Факультету міжнародних відносин,
політології та соціології
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова**

І. В. Максименко

Особистий підпис <i>І. В. Максименко</i>	ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів ОНУ імені І.І.Мечникова <i>Андрій СОЛЕНКОВ</i>	
" 01 " 11	

